

## PRAKTISCHE LEKTION

## Trajatat e shkurtra të përemrave

Lektionskategorie: Mësime të gjuhës shqipe

Format e pathekshme më, të, e, i, na, ju, u dhe bashkimet ma, ta, ia, ua — një nga pikat më të vështira të shqipes.

## Trajatat e shkurtra të përemrave

**Trajatat e shkurtra** janë forma të pathekshme të përemrave vetorë që shoqërojnë foljen dhe zëvendësojnë kundrinorin. Ato janë të detyrueshme në shumë ndërtime dhe përbëjnë një nga tiparet më dalluese — dhe më të vështira — të shqipes.

## Tabela e plotë

| Veta      | Kundrinor i drejtë (kallëzore) | Kundrinor i zhdrejtë (dhanore) | Shembull                                           |
|-----------|--------------------------------|--------------------------------|----------------------------------------------------|
| unë       | më                             | më                             | <b>Më</b> pa. / <b>Më</b> tha.                     |
| ti        | të                             | të                             | <b>Të</b> pashë dje.                               |
| ai / ajo  | e                              | i                              | <b>E</b> lexova librin. / <b>I</b> thashë Artës.   |
| ne        | na                             | na                             | <b>Na</b> pritën në stacion.                       |
| ju        | ju                             | ju                             | <b>Ju</b> falënderoj.                              |
| ata / ato | i                              | u                              | <b>I</b> bleva librat. / <b>U</b> thashë të vinin. |

Vër re çiftin që ngatërrohet më shpesh: për vetën e tretë, **e** është kundrinor i drejtë njëjës dhe **i** kundrinor i zhdrejtë njëjës; në shumës, **i** është i drejtë dhe **u** i zhdrejtë.

## Format e bashkuara

Kur fjalia ka njëkohësisht kundrinor të drejtë dhe të zhdrejtë, dy trajtat bashkohen në një formë të vetme:

| Bashkimi | Forma      | Kuptimi       | Shembull                       |
|----------|------------|---------------|--------------------------------|
| më + e   | <b>ma</b>  | mua atë       | <b>Ma</b> dha librin.          |
| më + i   | <b>m'i</b> | mua ato       | <b>M'i</b> solli fletoret.     |
| të + e   | <b>ta</b>  | ty atë        | Do <b>ta</b> them të vërtetën. |
| të + i   | <b>t'i</b> | ty ato        | Do <b>t'i</b> dërgoj sot.      |
| i + e    | <b>ia</b>  | atij/asaj atë | <b>Ia</b> dhashë Artës.        |
| u + e    | <b>ua</b>  | atyre atë     | <b>Ua</b> tregova fotografinë. |

| Bashkimi | Forma | Kuptimi  | Shembull                      |
|----------|-------|----------|-------------------------------|
| na + e   | na e  | neve atë | <b>Na e</b> shpjegoi mësimin. |
| ju + e   | jua   | juve atë | <b>Jua</b> dërgova dje.       |

## Ku qëndrojnë në fjali

- **Para foljes** në të gjitha rastet e zakonshme: **E** lexova. **Nuk e** lexova.
- **Pas foljes, të ngjitura**, vetëm në urdhëroren pohore: **Lexoje!** Ma jep!
- **Pas pjesëzave** nuk, s', mos, do, të: Nuk **ia** dhashë. Do **ta** bëj.

## Rimarrja e kundrinorit

Kur kundrinori vendoset para foljes për theksim, ai **duhet** të rimerret me trajtë të shkurtër:

- **Librin e** lexova dje. — jo *Librin lexova dje.*
- **Artës i** dhashë çelësat.
- **Fotografitë i** dërgova mbrëmë.

Rimarrja është e detyrueshme edhe kur kundrinori i zhdrejtë është i shquar, edhe pa zhvendosje: **I** thashë Artës.

## Nga letërsia shqipe

Naim Frashëri e ngjesh një marrëdhënie të tërë në një trajtë të vetme:

«... që t'u ap pakëzë dritë, / natënë **t'ua** bënj ditë.»

**t'ua** është pjesëza të bashkuar me **ua** (u + e): «t'ua bëj atyre atë». Pa këtë sistem, i njëjti mendim do të kërkonte disa fjalë më shumë — pikërisht kjo ekonomi e bën shqipen kaq të dendur në poezi.

## Fjalët sinjalizuese

Foljet që marrin dy kundrinorë — **jap, them, dërgoj, tregoj, shpjegoj, sjell, blej** — kërkojnë pothuajse gjithmonë një trajtë të shkurtër ose një formë të bashkuar.

## Gabimet e zakonshme

| Gabim                     | Saktë                       | Pse                                   |
|---------------------------|-----------------------------|---------------------------------------|
| <i>Librin lexova dje.</i> | <b>Librin e lexova dje.</b> | rimarrja është e detyrueshme          |
| <i>I lexova librin.</i>   | <b>E lexova librin.</b>     | e = kundrinor i drejtë njëjës         |
| <i>E thashë Artës.</i>    | <b>I thashë Artës.</b>      | i = kundrinor i zhdrejtë              |
| <i>Pashë të dje.</i>      | <b>Të pashë dje.</b>        | trajta qëndron para foljes            |
| <i>Mos lexoje!</i>        | <b>Mos e lexo!</b>          | në urdhëroren mohore trajta shkëputet |

## Provo vetë

1. Librin \_\_\_ lexova javën e kaluar. (e)

2. Artës \_\_\_ dhashë çelësat. (i)
3. Prindërve \_\_\_ tregova gjithçka. (u)
4. \_\_\_ dha librin para se të dilte. (Ma)
5. \_\_\_ dhashë Artës librin. (Ia)

## Burime dhe referenca

- Naim Frashëri, *Fjalët e qiririt*, 1890.
- *Gramatika e gjuhës shqipe I – Morfologjia*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Gramatika e gjuhës shqipe II – Sintaksa*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- *Drejtshkrimi i gjuhës shqipe*, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 1973.
- *Fjalori i gjuhës shqipe*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2006.

ENGLISH FOR LIFE